



ביאורים

האמונה היהודית הקובעת שהקב"ה הוא שברא את העולם, משנה את כל המבט על העולם. בעוד שלצופה מן הצד נראה העולם כעולם שמתגלגל ומתנהל ללא תכלית או ללא תכנית מסודרת, הרי שהמבט האמוני מתבונן עליו כאל דבר קבוע ומתוכנן מראש. מבט שכזה בהתאם לגישת חז"ל המחנכת אותנו להביט 'מלמעלה' על העולם, מאפשרת לזהות טוב יותר את הדרך שאותה התווה לנו ריבונו של עולם.

המהר"ל מדגיש שיש לחלק את העולם לשלושה חלקים, המהווים שלוש קומות בבניין העולם. הקומה הראשונה היא קומת התורה. אלפיים השנים הראשונות שייכים לתורה, לריק. הדבר לכאורה קשה להבנה, שהרי בשנים אלו העולם התקדם והתפתח הן מבחינה מעשית והן מבחינה תרבותית, ודווקא אז הונחו היסודות להתפתחות זו, וכמו שראינו בחומש בראשית: "ותלד עדה את יבל הוא היה אבי ישב אהל ומקנה: ושם אחיו יובל הוא היה אבי כל תפש כנור ועוגב: וצלה גם הוא ילדה את תובל קין לטש כל חרש נחשת וברזל" [בראשית ד, כ-כב].

התשובה היא ששנים אלו מיועדות לבניינו של העולם הגשמי כשלעצמו. הקב"ה החליט שהעולם צריך להבנות ולהתפתח כביכול מעצמו, כאילו הוא מנותק לחלוטין מהבורא. התפתחות זו, על אף היותה משמעותית ביותר, היא ריקה מתוכן וכולה 'תוהו', שהרי היא אינה זוכרת את תפקידה האמיתי ואת הקשר אל מי שברא אותה ומכוון את הכל.

התקופה השנייה היא תקופת התורה. תקופה זו היא דווקא באמצע. בבניית התורה, בלימודה ובקיומה, מקבל העולם כולו את התוכן האמיתי השייך לו וחדל להיות עולם של תוהו. המהר"ל מסביר שמושג 'האמצע' מבטא דבר שאינו מוגבל לעניין הגשמי, שהרי הוא אינו מקושר בהכרח לאחד מן הצדדים, ולכן דווקא הוא זה שמתאים לתורה השכלית.

התקופה השלישית היא ימות המשיח. תקופה בה הולכות שתי הקומות הראשונות ומתאחדות, והעולם מגיע להשלמת מטרתו. בתקופה זו זוכה העולם כולו להגיע אל ייעודו, ולכן זוהי התקופה המשלימה את תפקידו של העולם וחותרת אותו, מתוך החיבור האמיתי שבין העולם הגשמי לבין העולם הרוחני.

הרחבות

• שנות התורה

ב' אַלְפִּים תּוֹרָה. המהר"ל הסביר שאין הכוונה שהתורה אינה שייכת באלפיים השנים של ימות המשיח אלא שנתנית התורה שייכת לב' אלפים תורה. רש"י מביא פירוש שקיבל מרבו שהתורה לא תבטל לעולם, אלא שאגב שהשתמש התנא בלשון 'ב' אלפים' ביחס לשנות התווה השתמש בה גם ביחס לשנות התורה [סנהדרין צז. ד"ה ושני].

לעומת ביאורים אלו מבאר המהרש"א שכוונת הגמרא היא שתורה שייכת דווקא באלפיים שנים אלו והסביר ש"אחר שגלו ישראל גלות גמורה אין בהם תורה, כדכתיב "מלכה ושריה בגוים אין תורה" [איכה ב, ט]. וכי תשאל שביית המקדש נחרב מאה שבעים ושתיים שנים לפני האלף החמישי? משיב המהרש"א, שהשנים שאחר חורבן בית שני עדיין כונו שנות תורה "כי אז היו דור התנאים ועדיין לא נתדלדלו הישיבות עד אחר שמת רבי וגבר הגלות ורבו הצרות וכלו ימי תורה" [חידושי אגדות, שם].

על בסיס נקודה זו, שלאחר שגלו ישראל נפגעה יכולת השגת התורה, מסביר הגר"א את מה שאומרים אנו בסוף תפילת שמונה עשרה - "שיבנה בית המקדש במהרה בימינו ותן חלקנו בתורתך", מה הקשר בין בניין המקדש להשגת חלקנו בתורה? הסביר הגר"א שבאמת לאחר חורבן הבית נחסר אור התורה וקשה להשיג שלימות התורה ולכן כשיבנה בית המקדש במהרה נמצא שלימות חלקנו בתורתנו הקדושה, ולעניין זה אנו מתכוונים בתפילה.

לעילוי נשמת מו"ר הרב שאול בן הרב בנימין ישראלי זצ"ל

ומאחר שִׁימֵי עוֹלָם שֵׁית אֶלְפֵי שָׁנָה, חֶלֶק אוֹתָם לְג' חֲלָקִים שֶׁהִזְמִן לְנַחֵלֶק בְּרֵאשׁוֹן אֲלֵיהֶם, כְּמוֹ שֶׁהִתְבָּאָר לְמַעְלָה, הֵהֱתַחֲלָה וְהֶאֱמַצְעַ וְהִסּוּף. וְקָאָמַר: שְׁנֵי אֲלָפִים תּוֹהוּ, נִגְדַת הִתְחַלָּה. שְׁכַן הֵהֱתַחֲלָה עֲדִין אֵין בּוֹ דְבָר, וְזֶה מְסַגְּלַת הֵהֱתַחֲלָה, שְׂאִין בּוֹ דְבָר מִמֶּשׁ. וְאָמַר: שְׁנֵי אֲלָפִים תּוֹרָה, כִּי הִזְמִן הָאֱמַצְעֵי מִיָּחַד לְתוֹרָה, וְדָבָר זֶה בְּאִרְנּוֹ בְּסוּף חֲבוּר גְּבוּרֹת ה' וּבְכֻמָּה מְקוּמוֹת, מִפְּנֵי שֶׁהָאֱמַצְעֵי אֵינוֹ גָּשֶׁם, כִּי כָּל גָּשֶׁם יֵשׁ לוֹ רְחֻקִים, וְהָאֱמַצְעֵי אֵין לוֹ רַחֵק, לְכָךְ מִתְיַחַס הִזְמִן הָאֱמַצְעֵי, שְׂאִין לוֹ רַחֵק, אֶל בְּלַתִּי גְשָׁמִי כְּמוֹ הַתּוֹרָה, שְׂאִין שִׁיף בָּהּ גְשָׁמוֹת כְּלָל. וְשְׁנֵי אֲלָפִים יְמוֹת הַמְּשִׁיחַ, פְּרוּשׁ, הִזְמִן הָאֲחֲרוֹן הוּא מִיָּחַד לִיְמוֹת הַמְּשִׁיחַ, כִּי הִזְמִן הָאֲחֲרוֹן הוּא הַשְּׁלֵמָה, שְׁכָּל אֲשֶׁר הוּא בְּאֲחֲרוֹנָה הוּא הַשְּׁלֵמָה. וְלִכְךָ הִזְמִן הָאֲחֲרוֹן מִתְיַחַס אֶל הַמְּלַךְ הַמְּשִׁיחַ, כִּי הַמְּלַךְ הַמְּשִׁיחַ יִהְיֶה מְשָׁלִים אֶת כָּל הָעוֹלָם, כְּאֲשֶׁר יִהְיֶה כָּל הָעוֹלָם אַחַד, עַד שִׁיְהִיָּה הָעוֹלָם בְּשִׁלְמוֹת. וְלִכְךָ רָאוּי שִׁיְהִיָּה מְלַךְ הַמְּשִׁיחַ, שֶׁהוּא הַמְּשָׁלִים, בְּסוּף הִזְמִן, שְׂאִין מְסַגְּלֵ אֶל הַשְּׁלֵמוֹת בְּיִתְר. וְדָבָר זֶה מְבָאָר, וְעוֹד יִתְבָּאָר דְּבָר זֶה.

אלפיים תורה
- הזמן המיוחד
לקבלת תורה

ומה שְׂאָמַר: ב' אֲלָפִים תּוֹרָה, אינו רוצה לומר חס ושלום שאחר ב' אלפים לא יהיה עוד תורה, אלא רוצה לומר, כל אלו ב' אלפים הם ראוים לתורה. ואלו לא נתנה תורה על ידי משה רבנו עליו השלום, אפשר שתנתן באלו ב' אלפים שנה על ידי אחר. אבל קדם זה או אחר זה, לא היה אפשר בקבלת התורה אפלו על ידי משה רבנו עליו השלום, כי אלו ב' אלפים מיוחדים לתורה. וכן אמרו (סנהדרין כא, ב): ראויה היה עזרא שתנתן התורה על ידו, אלא שהקדימו משה. מכל מקום אלו ב' אלפים הם ימי תורה.

ששת אלפים שנה הם ימי קיום העולם. כמו שהתבאר למעלה, הזמן נחלק בחלוקה הבסיסית לשלושה חלקים, התחלה, אמצע וסוף. על כן אמרו, אלפיים שנים תוהו, כנגד ההתחלה, כי זו מהות ההתחלה, שאין עדיין ממשות. אלפיים שנה תורה, כי הזמן האמצעי מיוחד לתורה, וכבר התבאר דבר זה בגבורות ה' בפרק ע' ובעוד מקומות. וביאור הדבר, לדבר הגשמי יש קצוות, ואילו לאמצעי אין קצוות, לכן האמצע מיוחד לדבר הרוחני כמו התורה, שאינה גשמית כלל. ואלפיים שנה של ימות המשיח, כי הזמן האחרון מיוחד לימות המשיח, לפי שמהות של הזמן האחרון היא ההשלמה, שהסוף משלים את כל אשר לפניו. המשיח משלים את העולם, שבזמנו יהיה העולם אחד ויגיע אל שלמותו. לכן ראוי הזמן האחרון לימות המשיח. דבר זה עוד יתבאר בהמשך בפרקים מ"ג ומ"ד.

כשאמרו אלפיים שנה תורה, אין כוונתם לומר שחס ושלום אחרי אלפיים שנה לא תהיה תורה, אלא כוונתם שאלפיים שנים אלו ראויות לנתינת תורה. בשנים הללו, אף אם לא היתה ניתנת התורה על ידי משה, היא תינתן על ידי אדם אחר, אבל קודם אלפיים שנה אלה או לאחריהן, לא יכולה התורה להינתן אפילו על ידי משה. וכן אמרו חכמים, ראויה היתה תורה להינתן על ידי עזרא, אלא שהקדימו משה.